

Akademik kommunikasiyada Azərbaycan dilinin yeri

Zabitə Teymurlu ¹, Sevinc Qəmbərova ²

XÜLASƏ

“Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya” fənni 2020–2021-ci tədris ilindən etibarən, ali məktəblərin bütün ixtisaslarında tədris olunaraq tələbələrə akademik və işgüzar kommunikasiya üzrə təməl biliklər verir, onları müvafiq bilik və bacarıqlara yiyələndirir. Akademik kommunikasiya şifahi (mühazirə, məruzə, çıxış) və yazılı (dərs vəsaiti, monoqrafiya, dissertasiya, məqalə və s.) olmaqla iki hissəyə ayrılır. Azərbaycan dilinin elmi üslubu kifayət qədər inkişaf etdiyindən mütəxəssislər bu dildə yüksək səviyyədə akademik kommunikasiya qura bilirlər. Ali məktəblərdə istənilən ixtisas üzrə mühazirələr deyilir, elmi konfranslarda məruzələr edilir, dissertasiya və məqalələr yazılır. Bununla yanaşı, ölkəmizin hüdudlarından kənar da elmi məqalələri yazıldığı dildə çap etdirmək imkanı əldə edilmişdir. Məqalədə şifahi akademik kommunikasiyanın formaları, səciyyəvi xüsusiyyətləri, bir-birindən fərqi, onlara verilən başlıca tələblər açıqlanmış, həmçinin humanitar sahələr üzrə Azərbaycan dilində ödənişsiz olaraq elmi məqalələr qəbul edən və nüfuzlu beynəlxalq bazalarda indeksləşən bir neçə xarici jurnal (Türkiyə) barədə məlumat verilmişdir. Tədqiqat zamanı müşahidə, müqayisə və təsviri metodlardan istifadə edilmişdir. Araşdırma ali məktəblərdə pedaqoji fəaliyyətə başlayan gənc müəllimlər, tədqiqatçılar və doktorantlar üçün faydalı ola bilər.

AÇAR SÖZLƏR

şifahi və yazılı akademik kommunikasiya, Azərbaycan dili, məqalə, elmi jurnal

MƏQALƏ TARİXÇƏSİ

Göndərilib: 11.03.2025

Qəbul edilib: 10.04.2025

¹ Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, Bakı Mühəndislik Universiteti. Azərbaycan.
<https://orcid.org/0000-0002-9625-5029> | zteymurlu@beu.edu.az

² Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, Xəzər Universiteti. Azərbaycan.
<https://orcid.org/0000-0002-2673-5051> | sevinc.qemberova@mail.ru

The Role of the Azerbaijani Language in Academic Communication

*Zabita Teymurlu*¹, *Sevinj Gambarova*²

ABSTRACT

The subject “Business and Academic Communication in Azerbaijani Language” has been taught in all specialties of higher education institutions starting from the 2020–2021 academic year, providing students with basic knowledge in academic and business communication and equipping them with relevant knowledge and skills. Academic communication is divided into two parts: oral (lecture, report, speech) and written (textbook, monograph, dissertation, article, etc.). Since the scientific style of the Azerbaijani language is sufficiently developed, specialists can establish high-level academic communication in this language. Lectures are given in any specialty in higher education institutions, reports are made at scientific conferences, dissertations and articles are written. In addition, the opportunity has been gained to publish scientific articles in the language in which they were written outside the borders of our country. The article describes the forms of oral academic communication, their characteristics, differences from each other, and the main requirements for them, as well as provides information about several foreign journals (Turkey) that accept scientific articles in the Azerbaijani language in the humanitarian fields free of charge and are indexed in reputable international databases. Observational, comparative, and descriptive methods were used during the research. The research may be useful for young teachers, researchers, and doctoral students starting their pedagogical activities in higher education institutions.

KEYWORDS

oral and written academic communication, Azerbaijani language, article, scientific journal

ARTICLE HISTORY

Received: 11.03.2025

Accepted: 10.04.2025

¹ Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor, Baku Engineering University. Azerbaijan.
<https://orcid.org/0000-0002-9625-5029> | zteymurlu@beu.edu.az

² Doctor of Philosophy in Philology, Khazar University. Azerbaijan.
<https://orcid.org/0000-0002-2673-5051> | sevinc.qemberova@mail.ru

Giriş

Akademik kommunikasiya və akademik yazı ilə bağlı bir sıra həm yerli, həm də xarici elmi mənbələr mövcuddur. Pedaqoji fəaliyyətə və tədqiqatçılığa yeni başlayan gənc nəslin sağlam təməllər üzərində inkişafı, biliklərə yiyələnməsi və düzgün formada istiqamətləndirilməsi olduqca vacib və arzuolunandır. Müasir dövrdə fəal təlimin qarşımıza qoyduğu tələblərdən biri də ali məktəblərə daxil olan tələbələrə həm də tədqiqatçı kimi yetişdirməkdir. Bu məqsədlə müxtəlif qurumlar tərəfindən tələbə konfransları, gənc tədqiqatçılar üçün respublika və beynəlxalq səviyyəli simpoziumlar və digər elmi tədbirlər təşkil edilir. Gəncləri bu yola yönəltmək, onlarda tədqiqatçılıq bacarıqları yaratmaq, məqalə yazmaq, məruzə etmək vərdişlərinin aşılması onların gələcəkdə peşəkar müəllim və alim kimi yetişməsində mühüm rol oynayır.

Metodlar

Tədqiqat müəllifin bu sahədə olan təcrübələri, müşahidə və ümumiləşdirmələri əsasında aparılmış, təhlil, müqayisə və təsviri metodlardan istifadə edilərək şifahi akademik kommunikasiyanın növlərinə aid olan məlumatlar sistemləşdirilmişdir. Məqalədə həmçinin Azərbaycan dilində elmi məqalə qəbul edən xarici jurnallar haqqında məlumat verilmişdir.

Nəticələr

1. Akademik kommunikasiya və akademik yazı ilə bağlı əhatəli, müasir və tətbiqi yönümlü vəsaitlərin hazırlanmasına, eyni zamanda xarici dillərdə mövcud olan sanballı mənbələrin tərcümə edilərək geniş ictimaiyyətə təqdim olunmasına ciddi ehtiyac vardır.

2. Şifahi akademik kommunikasiyanın hər bir formasına dair tələbləri, təqdimat müddətini, hazırlıq qaydalarını və bu formalar arasındakı fərqləri bilmək və praktiki fəaliyyət tətbiq etmək tədqiqatçının uğurlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırma bilər.

3. Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən xarici məqalə kimi tanınan və nüfuzlu beynəlxalq bazalarda indekslənen bir sıra elmi jurnallar mövcuddur ki, onlar Azərbaycan dilində məqalələri ödənişsiz əsasda qəbul edirlər. Bu jurnalların bir qisminin işıqlandırılmasının tədqiqatçılar üçün faydalı olacağını düşünürük.

4. Bir çox ixtisas və fənlər üzrə müasir tələblərə cavab verən, son yenilikləri əks etdirən, yalnız nəzəri məlumatlarla məhdudlaşmayan, həm də tətbiqi bölmələrə aid dərslər vəsaitlərinin çatışmazlığı müşahidə olunur. Bu boşluğun aradan qaldırılması üçün mütəxəssislərin diqqətinin bu istiqamətə yönəldilməsi vacib hesab edilir.

Müzakirə

Xalqın müstəqillik qazandığı, Azərbaycan dilinin sözün həqiqi mənasında dövlət dili statusu aldığı və geniş ünsiyyətə xidmət etdiyi hazırkı dövrdə düzgün, aydın, məntiqli, yığcam, canlı, sadə, dəqiq, təsirli danışmaq və yazmaq, başqa sözlə, yüksək nitq mədəniyyətinə yiyələnmək mühüm tələb kimi qarşıya qoyulur (Abdullayev, 2013, s. 32).

Azərbaycan dili zəngin fərqi və funksional üslublara malik olan qədim türk dillərindən biridir. Onun elmi üslubu XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq müxtəlif sahələr üzrə əsaslı şəkildə inkişaf edib formalaşmışdır. Azərbaycan Respublikasının müstəqillik qazanması ilə bu inkişaf yeni bir müstəviyə qədəm qoymuş və dünya standartlarına uyğunlaşdırılmışdır. Bu dəyişiklikləri həm təhsil, həm də elmi mühitdə aydın şəkildə müşahidə etmək mümkündür.

Azərbaycan dilinin ədəbi normaları var və bu normalara riayət etmək vacib amillərdəndir. Bu normalar həm dilin öyrədilməsi və öyrənilməsi üçün standartlar təqdim edir, həm də dilin təkamül prosesini izləyərək dəyişikliklərə uyğunlaşır. Bu, məktəblərdə və universitetlərdə dil tədrisinin effektivliyini artırır, dilin zamanla yenilənməsinə və müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşmasına kömək edir. Şagirdlərə və tələbələrə dilin milli-mədəni irs kimi nə qədər dəyərli olduğunu aşılamaqla, onların dilimizin qorunması istiqamətində məsuliyyət hissini formalaşdırmaq mümkündür. Bu yanaşma onlarda ana dilinə sevgi oyadacaq, dilin yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, həm də milli kimliyimizin, tariximizin və mədəniyyətimizin ayrılmaz bir parçası olduğunu anlamalarına kömək edəcək (Teymurlu, 2024, s. 97).

Hər bir mütəxəssis, müəllim seçdiyi ixtisasın peşəkarı olmaq üçün öz sahəsində nəzəri və praktik cəhətdən hazırlıqlı olmaqla yanaşı, eyni zamanda professional mühitdə akademik ünsiyyətə, professional akademik kommunikasiyada iştiraka, elmi sferada professional cəmiyyətin nümayəndələri ilə akademik səviyyədə kommunikasiyaya hazır olmalıdır. Bu mənada ali məktəblərdə akademik kommunikasiya vərdişlərinə yiyələnmək üçün bu fənnin tədris olunması, gənc mütəxəssislərin akademik yazı qaydalarını mənimsəməsi çox vacibdir (İsmayılova, 2020, s. 272).

Akademik kommunikasiyada geniş erudisiyaya, fundamental elmi baza və yaradıcılıq metodologiyasına, informasiyanın əldə edilməsi, işlənməsi, saxlanması və istifadəsi qaydalarına yiyələnmək səmərəli elmi-tədqiqat fəaliyyətinə malik olmaq, elmi məqalələr yazmaq, auditoriya qarşısında çıxış etmək bacarığı tələb edir (Məmmədli, 2021, s. 173–174). Akademik kommunikasiyanın iki forması mövcuddur: şifahi və yazılı. Hər formanın özünəməxsus səciyyəvi xüsusiyyətləri, tələbləri olan bir çox növləri vardır ki, onlardan ən çox aktualıq kəsb edənləri sistemləşdirməyə çalışdıq.

1. Şifahi akademik kommunikasiya

Şifahi akademik kommunikasiya elmi nitq nəzəriyyəsi, təcrübəsi və ritorik kanon, müəyyən çıxış mətni üzərində iş mərhələsidir. Buraya nitq vasitələri ilə elmi mətnin əsaslandırılması, arqumentlərin, tövsiyələrin rolu, şifahi elmi nitqin spesifikliyi – məntiqiliyi, əyaniliyi, sxematik təqdim etmə ehtimalı, eləcə də elmi məlumat, seminar məşğələlərində çıxış, şifahi rəy, magistr buraxılış işinin ixtisas müdafiəsi və s. daxildir (Məmmədli, 2021, s. 206). Şifahi akademik kommunikasiyaya ali məktəb auditoriyalarında təşkil edilən mühazirələr, elmi konfranslardakı məruzələr, elmi işlərin müdafiəsi və digər yerlərdə edilən çıxışlar daxildir.

Şifahi akademik kommunikasiyanın ən böyük vahidi mühazirələr hesab olunur. Mühazirə üçün, adətən, 1,5 saatlıq zaman ayrılır. Natiq əvvəlcədən mövzunu araşdırmalı, müvafiq materiallar tapmalı, qeydlər götürməlidir. Mühazirə – tədris materialının elmi cəhətdən əsaslandırılmış şifahi təqdimatı olub, sistemli, sübut edilmiş, geniş və məqsədyönlü şəkildə dəlillərlə əsaslandırılmış biliklərin geniş yayılma formasıdır.

Mühazirənin kompozisiya quruluşuna qoyulan əsas tələblər bunlardır: məntiqi mütənəsblik, mülahizələrin sistemliliyi, hadisə və faktların əsaslandırılmış olması. Mühazirə mətni şifahi söz yaradıcılığının prinsiplərinə əsasən qurulur. Mühazirə həmişə şərhin əhatəliliyi, natiqin mülahizə və əqli nəticələrinin dərinliyi və dəlillərlə əsaslandırılması ilə fərqlənir və bir qayda olaraq, hər şeydən əvvəl, öyrədici əhəmiyyətə malikdir, dinləyiciyə müxtəlif, bəzən isə ziddiyyətli məlumatların başa düşülməsində kömək edir (Şiriyev, 2020, s. 127–128).

Məruzə – şifahi monoloji nitqin mürəkkəb janrı olub, yazılı mətnə yaxın olan, müəyyən mövzuya (elmi, sosial-siyasi və b.) həsr olunmuş, dinləyicilərə ötürülən geniş məlumatdır. Məqsəd – toxunulan məsələlər üzrə dinləyicilərin fikrini formalaşdırmaq, sonrakı əməli fəaliyyətlərin xarakterini müəyyən etməkdir. Elmi məruzə elmi konfranslarda (simpozium, seminar, beynəlxalq konqreslərdə) edilir və o, quruluşuna görə mühazirə ilə oxşardır. Lakin mühazirədən fərqli olaraq, məruzələr konkret sosial və digər tədqiqatlar, axtarışlar üzrə keçirilən eksperimentlərin ümumiləşdirilməsi olur. Elmi məruzədə təcrübə üçün, xüsusilə yeni texnologiyanın, idarəetmə metodlarının və s. istehsalata (təhsilə) tətbiqi üçün konkret tövsiyələr ola bilər (Şiriyev, 2020, s. 126–127).

Çıxış – şifahi monoloji nitqin ən kiçik vahidi hesab olunur. Akademik kommunikasiyaya daxil olan çıxışlar magistr və dissertasiya işlərinin müdafiəsində, eləcə də yeni monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaiti təqdimatlarında, fənn proqramlarının və ya elmi məqalələrin müzakirəsi prosesində istifadə oluna bilər. Çıxışlar həm əvvəlcədən hazırlanmış, həm də spontan, situativ qaydada 5–6 dəqiqə çəkə bilər. Belə hallarda çıxış

məruzə və mühazirə adlandırmaq düzgün olmaz, çünki hər nitq formasının özünəməxsus reqlamenti (vaxt çərçivəsi) mövcud olur və buna riayət etmək vacib şərtlərdən biridir.

Şifahi nitq qabiliyyəti, intellektual səviyyəsi, dünyagörüşü, elmi hazırlığı yüksək olan mütəxəssis hər zaman çıxış üçün hazır olmalıdır. Doğum günlərində, xüsusi tədbirlərdə (məzun günü, mağaza açılışı, sosial mövzuların müzakirəsi zamanı və s.) söylənilən nitqlər də çıxış formaları hesab olunur.

Cəlalə Nəzəroğlu 2023-cü ildə çap edilən “Ürəkli danış, səhnə sənindir!” adlı kitabında çıxışlara hazırlaşmaq üçün bir sıra vacib məqamlara toxunmuş, müxtəlif çıxış nümunələri təqdim etmişdir. O qeyd edir ki: “Əvvəlcə mövzu ilə bağlı araşdırma aparın və mətn hazırlayın. Bu zaman görəcəyiniz iş:

- çıxışın məqsədini, ana xəttini müəyyən etmək;
- çıxış üçün ayrılmış müddəti (reqlament) təyin etmək;
- çıxışın növünü (konfrans, müzakirə, müdafiə, açıq iclas və s.) nəzərə almaq;
- danışmaq zamanı istifadə ediləcək vasitələri (audiovizual materiallar, şəkillər və s.) seçmək;
- danışmaq mətnini yazılı olaraq hazırlamaq” (Nəzəroğlu, 2023, s. 15–16).

Linqvistik, yəni verbal (söz, sözləm, cümlə), eləcə də qeyri-verbal vasitələri gerçəkliyə uyğunlaşdıraraq danışığa (nitqə) daxil edirik və beləliklə, danışmaq aktı formalaşır. Deməli, danışmaq aktı, həqiqətən də, dilin fəlsəfəsinə, yəni dildən necə istifadə edilməsinə əsaslanır ki, biz buraya dillə əlaqəsi olmayan, ancaq onunla birlikdə və ondan ayrılıqda ünsiyyətə xidmət edən qeyri-verbal vasitələri də daxil edə bilərik (Bayramova, 2024, s. 85).

Daimi olaraq ətraf mühit ilə ünsiyyət içərisindəyik və baxışımızla, üz ifadəmizlə, geyim tərzimizlə, əl-qol hərəkətlərimizlə, oturuşumuz, duruşumuzla həmişə çevrəmizə ismarıclar ötürürük (Cüceloğlu, 2002, s. 59).

Ümumiyyətlə, “hərəkətlə münasibət”, ya da “bədənin dili” olaraq istifadə olunan əlaqə eynilə danışmaq kimi informasiya çatdırmanın bir yoludur. Lakin bu çatdırma mimika, jestlər, toxunma (haptiks), fiziki hərəkətlər (kinezis), vücudun duruşu, bədənin örtükləri (qiyafətlər, cəvahirat, saç düzümü, döymələr və s.), hətta şəxsin səs tonu, titrəməsi və yüksəkliyi (ancaq nitqin özü deyil) vasitəsi ilə ifadə olunur (Navarlo, Karlins, 2015, s. 22).

İntonasiyanın kommunikativ funksiyası ayrı-ayrı cümlələri müstəqil kommunikativ vahid kimi söz birləşməsindən fərqləndirməyə xidmət edir. İntonasiya adresatla əlaqə qurulması və bu əlaqənin davam etdirilməsi, sözlərin başa çatdığından bildirilməsi üçün əvəzsizdir. Ünsiyyət prosesində danışan ən mühüm, daha zəruri sözləri ayıraraq nəzərə çatdırdıqda intonasiyanın göstərilən funksiyası xeyli aktuallaşır. Kommunikativ

funksiyanın mahiyyəti onunla izah olunur ki, o, cümləni müstəqil kommunikativ vahid, daha doğrusu, ən kiçik ünsiyyət vahidi kimi formalaşdırır (Cəfərov, 2021, s. 120).

2. Yazılı akademik kommunikasiya

Yazılı akademik kommunikasiyaya bir sıra vahidlər daxildir: tezis, məqalə, dissertasiya, avtoreferat, fənn proqramı, metodik vəsait, dərslik, dərs vəsaiti, monoqrafiya və s. Filologiyanın Dilçilik istiqaməti üzrə Azərbaycan dilində bu vahidlərə aid olan resurslar artıq bir əsrə yaxındır ki müxtəlif müəlliflər tərəfindən həm fərdi, həm qrup şəklində hazırlanmaqdadır. Bu sahədə bir çox dəyərli mənbələr mövcuddur. Lakin bu sahənin təkmilləşməsinə, yenilənməsinə, bir çox fənlər üzrə həm yerli, həm xarici təcrübədən, həmçinin ədəbiyyatlardan istifadə edərək vəsaitlərin hazırlanmasına, müvafiq sahələr üzrə auditoriyalarda yaranan tələbatların təmin edilməsinə və mümkün olduğu qədər bu materialları dünya standartları səviyyəsinə, beynəlxalq müstəviyə çıxarılmasına ehtiyac vardır.

Dərslik və dərs vəsaitləri

Ali məktəblərin humanitar ixtisaslarında tədris olunan bir sıra fənlər üzrə müasir tələblərə cavab verən, nəzəri hissə ilə yanaşı, tələbələrin əldə etdikləri bilikləri yoxlaya və tətbiq edə bilmələri üçün geniş praktik bölmələri əhatə edən dərs vəsaitlərinə ciddi ehtiyac vardır. Sevinc Qəmbərova 2024-cü ildə “Dil və ədəbiyyat” beynəlxalq elmi-nəzəri jurnalında çap olunan “Ali məktəblərdə “Türkologiyaya” fənninə aid vəsaitlərə bir nəzər” adlı məqaləsində bu fənn üzrə mövcud əsas dərs vəsaitlərini təhlilə cəlb edilmiş, onların üstünlüklərinə və çatışmazlıqlarına toxunmuş, həmçinin bu sahədə mövcud olan boşluqları da diqqətə çatdırmışdır.

“Sovetlər Birliyinin çökməsindən sonra bəzi türkdilli dövlətlərin (Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Türkmənistan, Özbəkistan) müstəqillik yoluna qədəm qoyması ilə Türkologiya elmi də yeni bir müstəvidə inkişafa keçdi. Bir çox görüşmələr, sammitlər, simpoziumlar və s. keçirildi ki, bunlar da töhfəsiz qalmadı. Bu yeniliklər, töhfələr, proseslər və nəticələri barədə məlumatlar təhsil sahəsinə də gətirilməlidir” (Qəmbərova, 2024, s. 355). Məqalədə ölkəmizin ali məktəblərində istifadə edilən ən yayılmış və tanınmış ədəbiyyatlar təhlilə cəlb edilmişdir.

Yazılı akademik kommunikasiyanın geniş yayılmış, tədqiqatçılıq fəaliyyətində tələb olunan və yüksək dəyər daşıyan əsas növlərindən biri də *elmi məqalələrdir*. Hazırda Azərbaycan dilində filologiya sahəsi ilə bağlı bir çox dəyərli elmi məqalələr həm yerli, həm də xarici elmi nəşrlərdə dərc olunmaqdadır. Elm sahəsində gənc alimlərin azlıq təşkil etməsi və gələcəkdə yarana biləcək kadr çatışmazlığı, ölkə elminin dünya müstəvisinə kütləvi inteqrasiya edə bilməməsi ilə əlaqəlidir. Bu problemi aradan qaldırmaq məqsədilə dolayı olaraq müəyyən ölçülər götürülmüş, sanballı məqalələrin ödənişsiz əsasla çap

olunmasına şərait yaradılmışdır. Bu təcrübəyə Türkiyə, Moldova, Özbəkistan və digər ölkələrdə də rast gəlinir. Texniki və elmi tələblərə cavab verən məqalələr ikitərəfli anonim rəy prosesi vasitəsilə müvafiq sahələr üzrə rəyçilərə göndərilir və onların müəyyən edilmiş meyarlara (qəbul, yüngül düzəliş, ciddi düzəliş, rədd) uyğun olaraq dəyərləndirməsinə qərar verilir.

2017-ci ildən etibarən Türkiyə Respublikasında Fırat Universitetinin professoru Ahmet Buranın təsisçiliyi ilə nəşr olunan “Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları (TÜRKLAD)” məcmuəsinə türkoloji dilçiliyin bütün sahələrinə uyğun olan mövzularda elmi məqalələr qəbul edilir. Məqalələr türk dili ilə yanaşı, türk dilləri ailəsinə daxil olan digər dillərdə də (həmin dillərin imla qaydalarına uyğun şəkildə) yazılıb təqdim oluna bilər. Jurnal Index Copernicus International, Google Scholar, Modern Language Association (MLA) və digər beynəlxalq bazalarda indeksləşir (Çetin, 2018, s. 485–498).

1996-cı ildən Türkiyədə Ege Universiteti nəzdində “Türk Dünyası Araştırmaları İnstitutu”nun “Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi (TDİD)” ildə iki dəfə dövrü olaraq nəşr olunur. Jurnalda türkdilli xalqların sosial elmləri sahəsinə aid olan sanballı tədqiqat işləri qəbul edilir. Məqalələr türk, Azərbaycan, türkmən, qazax və digər türk dilləri, həmçinin ingilis və rus dillərində təqdim edilə bilər. “Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi (TDİD)” ULAKBİM (TR Dizin) bazasında indeksləşir. Hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Attestasiya Komissiyasının filologiya sahəsi üzrə müəyyən etdiyi tələblərə uyğun olaraq, bu jurnal qeyd edilən beynəlxalq bazalarda indeksləndiyindən azərbaycanlı tədqiqatçılar üçün xarici jurnal kimi tanınır.

1996-cı ildən etibarən, ildə iki dəfə (mart və oktyabr aylarında) Türk Dil Qurumunun “Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi” nəşr olunmaqdadır. Jurnalda türk dilləri və onların dialektləri, müxtəlif türkdilli xalqlara məxsus ədəbiyyatların inkişaf tarixi, müasir vəziyyəti və səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə bağlı mövzularda yazılan elmi məqalələrə yer verilir. “Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi”nin əsas yazı dili türk dili olmaqla yanaşı, Azərbaycan türkcəsində, həmçinin ingilis, alman, fransız və rus dillərində yazılmış məqalələr də qəbul edilərək işıqlandırılır. Qeyd etmək lazımdır ki, indiyədək jurnalda bir çox azərbaycanlı müəlliflərin məqalələri müvafiq sahələr üzrə anonim rəy prinsipi əsasında təyin edilmiş mütəxəssislərin müsbət rəyi ilə dərc edilmişdir. Məcmuə ULAKBİM (TR Dizin), Index Copernicus International, ErihPlus və digər beynəlxalq bazalarda indeksləşir.

1924-cü ildə Mustafa Kamal Atatürkün təşəbbüsü ilə professor Fuad Köprülüzadənin rəhbərliyi ilə İstanbul Universiteti nəzdində “Türkiyat Araştırmaları İnstitutu” təsis edilmişdir. 1925-ci ildən etibarən isə ildə iki dəfə (iyun və dekabr aylarında) “Türkiyat Mecmuası” adlı elmi jurnal nəşr olunmağa başlamışdır. Burada türkologiya, türkdilli

xalqların ədəbiyyatı, mədəniyyəti, tarixi, təhsili və digər yaxın sahələrə dair elmi məqalələr qəbul edilir.

“Türkiyat Mecmuası”na türk dili ilə yanaşı, Azərbaycan, qazax, qırğız, özbək, türkmən, tatar, qaqauz, həmçinin fransız, rus, alman və ingilis dillərində elmi məqalələr qəbul edilir. Məcmuə ULAKBİM (TR Dizin), Scopus, DOAJ və digər nüfuzlu beynəlxalq bazalarda indeksləşir. Hər iki məcmuənin tələbləri və texniki göstəriciləri ilə Türkiyənin Dergipark platforması vasitəsilə ətraflı tanış olub məqalə göndərmək və bütün prosesin gedişatını izləmək mümkündür.

Nəticə

Son illərdə Azərbaycan dilində akademik kommunikasiyanın inkişafına, onun beynəlxalq tələblərə uyğun şəkildə formalaşmasına və yetişməkdə olan gənc mütəxəssislərin Azərbaycan elmini qlobal miqyasda təmsil edə bilməsinə xüsusi önəm verilir. Bu məqsədlə müxtəlif təlimlər, seminarlar və digər tədbirlər təşkil edilir, mütəxəssislərin bu sahədəki hazırlıq səviyyələri yüksəldilir. 2020-ci ildən etibarən bu istiqamətin bir fənn kimi ali məktəblərdə bütün ixtisaslar üzrə tədris olunması gənclərdə akademik ünsiyyət bacarıqlarının formalaşmasına və möhkəm təməl üzərində inkişafına xidmət edir.

Hesab edirik ki, mütəxəssislər Azərbaycan ədəbi dilinin orfoqrafik və orfoepik qaydalarına, fonetik, leksik və qrammatik normalarına, eləcə də düzgün diksiya qaydalarına (səslərin düzgün tələffüzü) xüsusi diqqətli yanaşmalı və akademik kommunikasiya prosesində bu normalara riayət etməlidirlər. Bu zaman həm şiahi, həm də yazılı akademik kommunikasiya düzgün istiqamətdə inkişaf edərək daha da təkmilləşəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev, N. (2013). *Nitq mədəniyyətinin əsasları* (dərs vəsaiti). Elm və təhsil.
2. Bayramova, P. (2024). *Kommunikasiya prosesində qeyri-verbal ünsiyyət vasitələrinin rolu*. Füyuzat.
3. Cəfərov, V. (2021). *Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya*. BDU.
4. Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim donanımları*. Remzi Kitabevi.
5. İsmayılova, M. (2020). *Rəsmi-işgüzar və akademik kommunikasiyanın funksional səciyyəsi*. ADPU.
6. Qəmbərova, S. (2024). Ali məktəblərdə “Türkologiya” fənninə aid vəsaitlərə bir nəzər. “*Dil və ədəbiyyat*” *Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal*, 2(125).
7. Məmmədli, N. (2021). *Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya*. Elm və təhsil.
8. Navarro, C., Karlins, M. (2015). *Bədən dili*. “Xan” nəşriyyatı.
9. Nəzəroğlu, C. (2023). *Ürəkli danış, səhnə sənindir!* “Qanun” nəşriyyatı.
10. Şiriyev, F. (2020). *Azərbaycan dilinin nitq mədəniyyəti və kommunikasiya* (dərs vəsaiti). Elm və təhsil.
11. Teymurlu, Z. (2024). Tədris mühitində dilin qorunması. *Azərbaycan məktəbi*, 3(708).